

Svenskt lantbruks största miljöprojekt - Strategi för Greppa Näringen 2021-2027

Styrgruppen för Greppa Näringen, 2020-02-28

Innehållsförteckning

1.Strategi för Greppa Näringen under nästa CAP 2021 – 2027	3
2. Vision och syfte.....	4
3. Lantbrukets viktigaste miljö- och klimatarbete.....	4
4. Många styrkor med Greppa Näringen	4
5. Fortsatt utveckling av Greppa Näringen	5
Hållbarhetsanalys och hållbarhetsmål på gårdsnivå.....	5
Utveckla analyser om kostnad och lönsamhet för miljöåtgärder	5
Biologisk mångfald i åkerlandskapet	5
Framtid utan glyfosat	5
Utveckla formerna för grupprådgivning	6
Öka tillgängligheten för rådgivning	6
Miljörådgivning även för hästföretagare	6
6. Greppa Näringen bidrar till nationella och globala mål	6
7. Rådgivning genom Greppa Näringen ger resultat.....	8
8. Våra målgrupper.....	9
9. Hur vi når lantbrukarna	10
10. Viktig samverkan i miljö- och klimatarbetet.....	12
11. Projektets organisation	13
12. Finansiering av rådgivningen	13

Omslagsbild: Mårten Svensson

1. Strategi för Greppa Näringen under nästa CAP 2021 – 2027

Styrgruppen för Greppa Näringen vill med denna strategi visa på den potential som finns i ett fortsatt arbete inom Greppa Näringen under nästa period inom EUs gemensamma jordbrukspolitik

Greppa Näringen är svenskt lantbruks största miljöprojekt någonsin. Det drivs av Jordbruksverket i samarbete med Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) länsstyrelserna och ett stort antal rådgivningsföretag inom lantbruksbranschen. Rådgivningen bygger på frivilligt deltagande från lantbrukarnas sida med målet att både lantbruket och miljön tjänar på föreslagna åtgärder.

Fler än 10300 lantbrukare har fått återkommande gårdsbesök enligt definierade rådgivningsplaner i Greppa Näringens regi. Totalt brukar dessa lantbrukare nästan hälften av den svenska åkerarealen. Vi kombinerar lantbrukarens unika kunskap om sin gård och sina fält med rådgivarens specialistkompetens.

Det finns en väl fungerande organisation uppbyggd kring Greppa Näringen med inarbetade rutiner och samarbetsformer och verksamheten följs upp systematiskt. Förmedling av ny forskning och att snabbt följa upp förändringar i omvärlden är centralt inom Greppa Näringen. Egna och andras resultat kommuniceras bland annat via vår webbplats med nyhetsnotiser två gånger i veckan. Nyheterna når inte endast Greppa Näringens medlemmar och rådgivare, utan sprider även kunskap i hela lantbruksbranschen.

Under nästa period av CAP är vår ambition att utveckla Greppa Näringen genom att erbjuda lantbrukarna gårdsvisa hållbarhetsanalyser, främst om miljö och ekonomi och utforma individuella hållbarhetsmål. Eftersom biologisk mångfald är en viktig del av ett hållbart lantbruk vill vi inom Greppa Näringen kunna ge ett enskilt rådgivningsbesök om biologisk mångfald på gårdar i slättbygd. Vi planerar även att erbjuda viss miljörådgivning till hästföretagare. Vi anser att det skulle gynna lantbrukarna att vi därutöver utvecklar formerna för grupprådgivning, ökar tillgängligheten och erbjuder en större flexibilitet i rådgivningen.

Under hösten 2019 har ledningen för Greppa Näringen genomfört ett antal möten med LRF, länsstyrelserna och rådgivningsföretagen i syfte att kartlägga Greppa Näringens styrkor och utvecklingspotential. LRF har bjudit in förtroendevalda och tjänstemän i samtliga regioner, och länsstyrelserna har i samarbete med Greppa Näringens projektledare haft möten med rådgivare över hela landet. Totalt har cirka 50 förtroendevalda och tjänstemän från LRF deltagit i framtidsdialogen samt cirka 40 rådgivare från ett 20-tal olika rådgivningsföretag. Även länsstyrelsernas samordnare för Greppa Näringen och projektgruppen vid Jordbruksverket har haft separata diskussioner.

Resultatet från dessa samtal och diskussioner har stärkt oss i styrgruppen i vår ståndpunkt att Greppa Näringen bör fortsätta in i det kommande CAP inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik och att det finns ett starkt stöd för detta i lantbruksnäringen.

2. Vision och syfte

Vision

”Greppa Näringen – hållbarhetsklivet för svenskt lantbruk”

Syfte

Greppa Näringen utbildar, inspirerar och motiverar lantbrukare att genomföra åtgärder för att minska gårdens miljö- och klimatpåverkan och förbättra lönsamheten. Greppa Näringen bidrar till Sveriges miljömål, mål som gäller för miljöarbetet inom EU samt ett hållbart, konkurrenskraftigt lantbruk.

3. Lantbrukets viktigaste miljö- och klimatarbete

Greppa Näringen är svenskt lantbruks största miljöprojekt någonsin. Projektet bedrivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och ett stort antal rådgivningsföretag inom lantbruksbranschen. Greppa Näringen bygger på frivilligt deltagande och ger rådgivning som lantbruket, miljön och klimatet tjänar på. Både konventionella och ekologiska lantbrukare tar del av rådgivningen. Lantbrukarna genomför miljöåtgärder på gården och projektet kan ses som ett komplement till andra styrmedel.

Greppa Näringen startade år 2001 och finns nu över hela Sverige. Fler än 10300 lantbrukare har under åren fått återkommande gårdsbesök enligt definierade rådgivningsplaner. Totalt brukar dessa nästan hälften av den svenska åkerarealen, huvudsakligen i intensiv jordbruksbygd och i nitratkänsliga områden. Mer än 220 rådgivare och konsulter medverkar årligen i verksamheten och vi erbjuder rådgivarna regelbunden fortbildning om lantbrukets miljö- och klimatfrågor. Projektet har fått stor uppmärksamhet inte bara i Sverige utan även internationellt.

4. Många styrkor med Greppa Näringen

Greppa Näringen sätter lantbrukaren i centrum och all verksamhet utgår från lantbrukarens vardag och verklighet som företagare. Målet är att stärka och vidareutveckla lantbrukarnas kompetens så att de kan utveckla sina företag.

Förutsättningarna för lantbruk varierar stort beroende på var i landet vi befinner oss. Faktorer såsom driftsinriktning, jordarter, närheten till sjöar, hav och vattendrag har stor betydelse för gårdens miljöpåverkan och förutsättningarna för miljöförbättrande arbete. Det finns inga standardlösningar som fungerar överallt, istället måste åtgärderna anpassas till gårdens och platsens specifika förutsättningar. Det är när vi kombinerar lantbrukarens unika kunskap om sin gård och sina fält med rådgivarens specialistkompetens och kunskap om aktuell forskning som vi kan nå verklig framgång.

Den kompetensutveckling som Greppa Näringen erbjuder förstärker positiva effekter av andra åtgärder inom den gemensamma jordbrukspolitiken och minskar behovet av mer ingripande åtgärder som till exempel lagstiftning. Rådgivningen på gårdsnivå gör det möjligt att hitta lösningar på komplexa problem som är svåra att lösa med mer generella metoder. Det faktum att allt deltagande i Greppa Näringens utbildningar och rådgivning är frivilligt ökar också lantbrukarnas engagemang och sannolikheten att de åtgärder som genomförs blir bestående.

Genom Greppa Näringen har lantbrukaren tillgång till rådgivare med många olika kompetenser och får på så vis en helhetsrådgivning kring sin verksamhet. Samarbetet mellan olika rådgivningskompetenser ger också rådgivarna möjlighet att bredda och utveckla sin kompetens.

Greppa Näringens verksamhet anpassas ständigt efter ny forskning och kunskap samt tar hänsyn till förändringar i omvärlden. Projektet har därför utvecklats mycket jämfört med när det startade för nästan två decennier sedan. Inom projektet har vi en samlad och gedigen kunskap och erfarenhet om jordbrukets miljö- och klimatpåverkan som även har bidragit till forskning, utveckling och innovation inom området. Egna och andras resultat förmedlas via projektets webbplats och genom regelbundna digitala nyhetsbrev som inte bara når Greppa Näringens medlemmar och rådgivare, utan även sprider kunskap i hela lantbruksbranschen.

Verksamheten följs upp på ett systematiskt sätt genom inrapporterade växtnärbalanser och nyckeltal samt genom en fortlöpande nöjdhetsundersökning där en tredjedel av de lantbrukare som fått rådgivning intervjuas inom tre månader efter gårdsbesöket.

5. Fortsatt utveckling av Greppa Näringen

Styrgruppen för Greppa Näringen har kommit fram till följande förslag på förändring och utveckling av Greppa Näringen under nästa programperiod av CAP:

Hållbarhetsanalys och hållbarhetsmål på gårdsnivå

Det finns ett intresse från både lantbrukare och rådgivare att ta ett ännu tydligare helhetsgrepp på gårdarnas hållbarhet vad gäller miljö och ekonomi. I analysen kommer nyckeltal från tidigare rådgivningar att sammanställas och jämföras med värden från gårdar med liknande produktion. Utifrån denna jämförelse kan lantbrukaren med hjälp av rådgivaren sätta upp rimliga mål för sitt fortsatta arbete. Målen kommer att följas upp vid kommande rådgivning.

Utveckla analyser om kostnad och lönsamhet för miljöåtgärder

De ekonomiska analyserna i rådgivningarna ska utvecklas så att lantbrukarna får ett bättre underlag för beslut kring olika åtgärder.

Biologisk mångfald i åkerlandskapet

Med ett ökat fokus på helhetsrådgivning och hållbarhet är det ett naturligt steg att inkludera rådgivning om åtgärder för ökad biologisk mångfald i slättlandskapet i Greppa Näringen. Idag saknas ett forum för individuell rådgivning om sådana åtgärder. Vi anser att Greppa Näringens upplägg med gårdsvisa rådgivningsbesök lämpar sig väl även för detta.

Framtid utan glyfosat

Glyfosat används för att avdöda vall, fånggrödor, ogräs och spillsäd. Många lantbrukare anser att det är en förutsättning för plöjningsfri odling. Medlet är dock ifrågasatt på grund av eventuella negativa hälsoeffekter och Greppa Näringen utvecklar för närvarande enskild rådgivning om alternativ till glyfosat. Det är viktigt att visa på mekaniska metoder som inte leder till ökat kväveläckage och negativ kolbalans.

Utveckla formerna för grupprådgivning

Det finns ett behov av att erbjuda lantbrukare som har fått mycket rådgivning inom Greppa Näringen ytterligare ökad kunskap och inspiration. Vi tror att ett sätt att göra detta är genom gruppaktiviteter där deltagarna ges möjlighet att se goda exempel och utbyta erfarenheter. Vi har därför för avsikt att utveckla formerna för Greppa Näringens grupprådgivning.

Öka tillgängligheten för rådgivning

I län med långa avstånd mellan rådgivare och gårdar vill vi att viss rådgivning kan utföras på distans. För att öka tillgängligheten till kompetensutveckling vill vi även erbjuda lantbrukarna kurser och information med olika teman via internet. Det finns en stor potential i ”Mina sidor” på webbplatsen och vi har ambitionen att utveckla funktionen så att lantbrukarna har möjlighet att ta del av mer av sin dokumentation från rådgivningen digitalt.

Miljörådgivning även för hästföretagare

Under 2019 – 2020 har vi utvecklat enskild rådgivning till hästföretagare och verksamheten ska följas upp och utvecklas vidare under kommande CAP.

6. Greppa Näringen bidrar till nationella och globala mål

Svenska mål:

Greppa Näringen bidrar till de svenska miljökvalitetsmålen. Tyngdpunkten ligger på målen:

- Ingen övergödning
- Giftfri miljö
- Begränsad klimatpåverkan

Under nästa programperiod inom CAP kommer vi att ta in fler aktiviteter som bidrar till målet ”Ett rikt odlingslandskap” i Greppa Näringens arbete. Det avser hur lantbrukare kan främja den biologiska mångfalden inklusive värdefulla landskapselement i ett intensivt odlingslandskap och innebär ett tätare samarbete med projektet ”Mångfald på slätten”.

EU-mål:

Det är flera viktiga EU direktiv och samarbeten inom EU som motiverar verksamhet inom Greppa Näringen och som bidrar till att Sverige uppfyller direktivens krav:

- Nitratdirektivet, ramdirektivet för vatten samt ”takdirektivet” för utsläpp av ammoniak, är de viktigaste som handlar om kväve och fosforförluster. Även internationella överenskommelser enligt HELCOMs aktionsplan för Östersjön är vägledande för arbetet mot övergödning. När det gäller växtskydd är direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel viktigt för Greppa Näringens målsättningar.
- EU-länderna har med anledning av Parisavtalet kommit överens om att utsläppen av växthusgaser ska minska jämfört med 1990 års nivå med 40 % till 2030. Ytterligare ambitioner visar EU med den nyligen presenterade ”Green Deal” om att EU ska bli ledande inom klimatområdet i världen och att lantbruket spelar en viktig roll i detta.

Globala mål (FN):

De globala målen i Agenda 2030 beskriver miljömässig, ekonomisk och social långsiktig utveckling. Greppa Näringen bidrar även till dessa mål med tyngdpunkt på:

- **Mål 2 – Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.** Greppa Näringen bidrar till att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja, där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta miljö- och klimatmål nås.
- **Mål 6 – Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.** Greppa Näringen bidrar till de miljömål som gäller vatten och spelar en viktig roll för att få till stånd ett lokalt åtgärdsarbete.
- **Mål 13 – Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser.** Greppa Näringen bidrar till att minska lantbrukets klimatpåverkan, framför allt genom ökad resurseffektivitet i produktionen samt genom att minska utsläppen av lustgas och metan från mark och gödsel.

Riksdagens livsmedelsstrategi

- syftar till att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja, där livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta miljömål nås. Greppa Näringen spelar en viktig roll för att livsmedelsstrategin ska kunna genomföras i hela landet utan negativa effekter på miljön och klimatet. I norrlandslänen kommer Greppa Näringens rådgivning ha fortsatt brukande av åkermarken i fokus, vilket bidrar både till produktionen och bibehållen biologisk mångfald.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram

- av programmet framgår att Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet för att minska växtnäringens förluster. Detta gäller områden där det finns risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från växtnäringens belastning från åkermark. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Medel till Greppa Näringens verksamhet fördelas av Jordbruksverket till Länsstyrelserna baserat på antal lantbrukare och andelen nitratkänsligt område i respektive län. Länsstyrelserna prioriterar sedan verksamheten inom länen till de områden och vattenförekomster där behovet av åtgärder är störst. Även miljöersättningar och investeringsstöd inom landsbygdsprogrammet prioriteras till dessa områden. Greppa Näringen informerar om möjligheterna till att söka ersättningar för miljöåtgärder och på så sätt förstärker de båda styrmedlen varandra.

Greppa Näringens klimatarbete

- är främst inriktat på att begränsa lantbrukets klimatpåverkan. Särskilt viktigt är att visa på animalieproduktionens möjligheter att minska emissioner av växthusgaser i produktionens olika delar och att kommunicera vilka framsteg som görs på de svenska gårdarna. För närvarande kan lantbrukarna få en analys utförd över sin gårds klimatpåverkan totalt sett och snart även siffror per produkt av till exempel mjölk och kött. Vi har även tagit fram beräkningsverktyg för hur växtodlingsgårdar kan öka sin kolinlagring. Greppa Näringen ska utveckla dessa metoder och informera om vetenskapligt baserad fakta i klimatdebatten.

Att anpassa driften till ett förändrat klimat ingår numera som en naturlig och oundviklig del av lantbruksverksamheten i Sverige. Klimatanpassning är viktigt i all rådgivning, som vid dimensionering av dräneringsledningar och ventilation i djurstallar och vid val av grödor och växtföljder.

7. Rådgivning genom Greppa Näringen ger resultat

Med hjälp av data om växtnärbalanser och energi- och klimatkartläggningar som samlats in vid rådgivningsbesöken utvärderar vi resultaten av rådgivningen. Vid uppföljningsbesöket går rådgivaren och lantbrukaren igenom vilka åtgärder som genomförts på gården kopplat till vilken typ av rådgivningsbesök som gjorts. Nyckeltal sparas i Greppa Näringens databas.

Under snart 20 år har 60 000 rådgivningar genomförts i Greppa Näringens regi. Under denna period har kväveöverskotten i gårdarnas växtnärbalanser i genomsnitt minskat med fyra procent på mjölkgårdar, med 11 procent på grisgårdar och med fem procent på växtodlingsgårdar. Fosforöverskotten har på gårdar med djurproduktion i genomsnitt minskat med mellan 30 och 90 procent.

Greppa Näringens mål med det fortsatta frivilliga arbetet under nästa period inom CAP är följande:

Övergödning

- **Kväveöverskotten** ska fortsätta att minska i medeltal för gårdarna i Greppa Näringen. Minskade överskott minskar risken för emissioner av ammoniak, nitrat och lustgas.
- Där det fortfarande finns **fosforöverskott** ska dessa vara fortsatt låga och inte öka. På gårdar med fält i höga fosforklasser ska överskotten minska ytterligare.
- **Fosforförlusterna från fält ska fortsätta minska** med hjälp av kostnadseffektiva åtgärder som minskar erosion och andra former av fosforförluster. Antalet fältåtgärder mot fosforförluster ska öka och genomföras där de gör störst nytta.
- Övriga åtgärder som **minskar växtnärbalansförlusterna** och som diskuterats vid rådgivningsbesöken ska öka i omfattning.

Klimat och energi

- De flesta lantbrukare på gårdar som gjort en **klimatkartläggning** ska genomföra några av de föreslagna åtgärderna vid rådgivningsbesöket för att minska sina utsläpp av växthusgaser (metan, lustgas och koldioxid).
- Övervägande delen av de lantbrukare som fått råd kring gårdens **energi** ska genomföra några av de föreslagna åtgärderna vid rådgivningsbesöket för att spara energi och därmed minska fossilberoendet och förluster av koldioxid.
- Lantbrukare på växtodlingsgårdar som fått rådgivning om **markbördighet** ska där det är möjligt öka sin gårds kolinlagring och därmed fungera som en sänka för koldioxid.

Växtskydd

- Förluster av **växtskyddsmedel till vattenmiljön** från gårdar som fått växtskyddsrådgivning ska i medeltal minska. Detta ska följas upp med hjälp av sammanställningar över genomförda åtgärder.

Biologisk mångfald

- Den **biologiska mångfalden** ska i medeltal öka på gårdar som fått rådgivning om biologisk mångfald. Detta ska följas upp med hjälp av sammanställningar över genomförda åtgärder.

Ekonomisk och miljömässig hållbarhet

- Greppa Näringens råd ska öka företagets **hållbarhet**.
- Lantbrukarnas **kunskap** ska öka om det svenska lantbrukets påverkan på miljön och klimatet och om den egna gårdens miljö- och klimatpåverkan.
- Majoriteten av de lantbrukare som deltagit i Greppa Näringen under några år ska **formulera mål** för sitt hållbarhetsarbete. Målen ska följas upp med hjälp av rådgivare.

8. Våra målgrupper

Alla lantbrukare oavsett gårdarnas areal och antalet djurenheter har möjlighet att delta i gruppaktiviteter som till exempel kurser och fältdagar. Framöver ska lantbrukare i ökad grad erbjudas grundläggande kurser och gruppträffar i hur man tolkar sin markkarta, gör en gödslingsplan och beräknar en växtnäringsbalans på webben, "Greppa light".

En stor andel av lantbruken i jordbruksområdena nås

Enskild rådgivning erbjuds till lantbrukare inklusive familjemedlemmar och anställda, som driver lantbruk med minst 50 hektar åkerareal eller en djurproduktion med minst 25 djurenheter. Odlare av grönsaker på friland är prioriterade även om de brukar mindre areal än 50 ha. Totalt antal lantbrukare i målgruppen var år 2018 drygt 16 000 som tillsammans brukade 79 procent av Sveriges åkerareal. Av de lantbrukare som fått enskild rådgivning driver 20 procent gårdar som är mindre än 50 hektar eller 25 djurenheter, så storleksgränsen har varit flexibel. Målgruppen kommer under 2020 att utökas med hästgårdar som har minst 10 hästar, cirka 2000 företagare.

Storleksrationaliseringen fortsätter inom lantbruket

Utvecklingen mot allt färre, men större jordbruksföretag fortsätter och antalet lantbruksföretag i målgruppen minskar på grund av detta samtidigt som åkerarealen de brukar ökar. Målgruppen innefattar idag i princip alla mjölkproducenter och grisföretagare. Av antalet nötköttsgårdar och växtodlingsgårdar nås cirka hälften av producenterna, men sett till arealen når vi en betydligt större andel av växtodlingsgårdarna. Vi bedömer det som effektivt, att Greppa Näringen även fortsättningsvis riktar den enskilda rådgivning främst till den målgrupp som gäller idag.

Det finns potential att nå fler i målgruppen

Antal lantbrukare som är aktiva rådgivningsmedlemmar i Greppa Näringen är idag cirka 7400 och en betydande andel av dessa finns i nitratkänsligt område. Lantbrukare i dessa områden bör liksom i nuvarande landsbygdsprogram vara extra prioriterade för rådgivning när medel fördelas till länen. Hänsyn ska även tas till om länen har vattenförekomster som är utpekade som övergödda enligt vattendirektivets statusklassning.

Under nuvarande landsbygdsprogram har 1200 startbesök gjorts och det är särskilt angeläget att erbjuda dessa nyttillkomna lantbrukare fler besök. Av rådgivningsmedlemmarna har två tredjedelar fått färre än sex rådgivningsbesök. Det finns därför en potential att nå fler och öka aktiviteten. Två tredjedelar av de i målgruppen som ännu inte deltar i Greppa Näringen finns i de stora lantbrukslänen Västra Götaland, Skåne, Östergötland, Jönköping, Uppsala, Värmland, Kalmar, Örebro och Södermanland.

9. Hur vi når lantbrukarna

Individuell rådgivning - Greppa Näringens kärnverksamhet

Individuell rådgivning på gården är basen i Greppa Näringen och det som krävs för att rådgivaren tillsammans med lantbrukaren ska kunna hitta de åtgärder som ger störst miljönytta utifrån gårdens specifika förutsättningar. Åtgärderna ska även vara praktiskt genomförbara för just den här lantbrukaren. Det personliga mötet mellan lantbrukare och rådgivare är en förutsättning för att vi ska lyckas kombinera lantbrukarens unika kunskap om sin gård och sina fält med rådgivarens specialistkompetens.

Rådgivningen sker genom återkommande besök enligt fastställda rådgivningsteman, moduler. Det systematiska arbetssättet gör att rådgivningen blir möjlig att upphandla, likvärdig oavsett utförare, samt underlättar samarbete mellan rådgivare med olika kompetenser.

Det finns behov av att utveckla de ekonomiska analyserna i rådgivningen så att lantbrukarna kan få ett bättre underlag för beslut kring olika åtgärder. Det finns också ökad efterfrågan från både lantbrukare och rådgivare på en rådgivning där lantbrukaren kan summera miljöarbetet på gården och sätta upp konkreta mål för sitt framtida arbete. Vi avser att utveckla båda dessa aspekter under de kommande åren.

Gruppaktiviteter ett viktigt komplement till rådgivningen

Inom Greppa Näringen arrangeras kompetensutveckling i form av olika gruppaktiviteter som kurser, fältdagar och erfarenhetsgrupper (ERFA-grupper). Dessa aktiviteter är ett viktigt komplement till den individuella rådgivningen och är öppna för lantbrukare även utanför målgruppen. Aktiviteterna ger ämneskunskaper, inspiration och möjlighet att visa upp goda gårdsexempel. Vid dessa tillfällen utbyter deltagarna erfarenheter, något som kan betyda mycket för beslutet att genomföra en åtgärd.

ERFA-grupper är ett sätt att erbjuda lantbrukare som har fått mycket individuell rådgivning att ta sitt miljöarbete ett steg längre tillsammans med andra. Grupperna innebär också mötesplatser på landsbygden och bidrar till livsmedelsstrategins ambition om social hållbarhet och att det ska vara attraktivt att leva och bo på landsbygden. Lantbrukare som

ingår i gruppen bör finnas inom rimligt avstånd från varandra och ha liknande förutsättningar vad gäller till exempel driftsinriktning, för att diskussionerna ska bli värdefulla och konkreta.

I takt med att gruppaktiviteterna blir en allt viktigare del av Greppa Näringens verksamhet ökar också behovet av att följa upp hur nöjda lantbrukarna är med aktiviteterna samt i vilken mån kompetensutvecklingen leder till att fler åtgärder genomförs. Detta kommer Greppa Näringen fokusera på under de kommande åren.

Underlagsmaterial och beräkningsverktyg

Grunden för beräkningar som görs vid rådgivningsbesöken, bland annat växtnäringsbalanser, kväveutlakning och gårdarnas klimatpåverkan, görs i programmet VERA. Programmet och de data som beräkningarna bygger på, baseras på aktuell forskning och beprövad erfarenhet. En arbetsgrupp på Jordbruksverkets rådgivningsenhet ansvarar för driften och utveckling av programmet, samt support till rådgivare. Alla rådgivningar redovisas av rådgivarna i ett webbaserat program och data från gårdarna och åtgärderna lagras i en databas som gör det möjligt att utvärdera arbetet och följa miljöförbättringar.

Rådgivarna har ett digitalt stöd för beräkningar av olika nyckeltal och liknande. Det finns även ett urval av skrifter, filmer och annat underlagsmaterial som är till nytta för rådgivarna vid de olika gårdsbesöken och som de når via webbsidan för rådgivare. Greppa Näringen centralt tar årligen fram Jordbruksverkets rekommendationer för gödsling och kalkning, ett underlag som är viktigt för rådgivning om gödsling och om att utnyttja näringen optimalt.

Ett fortlöpande utvecklingsarbete sker för att bidra till jordbrukets digitalisering och sprida kunskap om precisionsodling. För närvarande presenterar Greppa Näringen kväveupptaget i höstveten efter mätning med kvävesensorer och även i form av interaktiva vegetationskartor baserade på satellitbilder, CropSAT. Dessa tjänster är viktiga för att lantbrukarna ska kunna anpassa kvävegödslingen efter grödans behov och på så sätt optimera odlingen, samtidigt som risken för utlakning till vattenmiljön minskas.

En viktig källa till fortbildning är de forskningsresultat som förmedlas via digitala nyhetsbrev som inte bara når Greppa Näringens medlemmar och rådgivare, utan sprider kunskap i hela lantbruksbranschen.

Viktigt att kommunicera Greppa Näringens positiva effekter

En förståelse för målgruppen är en förutsättning för att nå ut till lantbrukarna. Vi vill erbjuda rådgivning till så väl nystartade företag och unga lantbrukare som till de lantbrukare som har varit med i Greppa Näringen under en längre tid.

Kommunikation och marknadsföring om Greppa Näringens rådgivning sker via webbsidor, digitala och postala utskick, annonsering, sociala medier med mera. Kommunikationsansvarig för Greppa Näringen är anställd via LRF och rådgivningen marknadsförs både nationellt och regionalt via LRF, Greppa Näringen centralt, länsstyrelserna och rådgivningsföretagen. Samarbetet ger oss en unik möjlighet att nå ut till lantbrukarna.

Greppa Näringens publika webbplats greppa.nu är under omarbetning och ska lanseras i juni 2020. Den nya webbplatsen blir mer flexibel och anpassad till dagens behov och krav på tillgänglighet. Under "Mina sidor" loggar lantbrukaren in med bank-ID och här har

lantbrukarna i dagsläget tillgång till bland annat sina växtnäringsbalanser. Vi ser en stor potential i Mina sidor och vår ambition är att utveckla funktionen så att lantbrukarna har möjlighet att ta del av mer av sin dokumentation från rådgivningen här.

Under de närmaste åren kommer Greppa Näringen att utveckla och modernisera kanalerna för kommunikation genom att arbeta mer med sociala medier, producera informationsfilmer och podsändningar och anordna webinarier.

Vi vill öka känslan av stolthet över att vara en del av Greppa Näringen. Lantbrukare, rådgivare och alla som på olika sätt arbetar med Greppa Näringen ska känna att vi tillsammans bidrar till att åtgärder för klimat och miljö genomförs på våra svenska gårdar. Ett led i detta arbete är att använda lantbrukarna som ambassadörer och att lyfta fram goda exempel i kommunikationen.

Fortbildning av rådgivare höjer kompetensen i hela branschen

Greppa Näringen arrangerar en betydande mängd kurser för rådgivare som förbereder dem för att utföra Greppa Näringens rådgivning. Kurserna annonseras på rådgivarnas egen webbsida adm.greppa.nu och i riktade nyhetsbrev.

För att bli rådgivare inom Greppa Näringen krävs att man har deltagit i en introduktionskurs och för vissa moduler finns ytterligare krav. Därutöver anordnas fortbildning inom specifika områden och som förbereder rådgivaren inför rådgivningen. Vi erbjuder dagskurser blandat med kortare kurser på distans i Greppa Näringens regi.

Greppa Näringens kurser får höga betyg i utvärderingen och har blivit en viktig del i rådgivarnas fortbildning inom miljö- och klimatområdet. Ofta föreläser forskare från universitet och erfarna rådgivare inom Greppa Näringen. Kurserna bidrar dessutom till att ny kunskap når ut och får praktisk tillämpning på gårdsnivå.

10. Viktig samverkan i miljö- och klimatarbetet

Greppa Näringen har under lång tid haft olika samarbeten med företag inom lantbruksbranschen, myndigheter och forskningsvärlden. Det är viktigt att dessa samarbeten fortsätter under nästa period inom CAP. Greppa Näringen ger svenskt lantbruk en möjlighet att lyfta fram sitt miljöarbete och samarbete har till exempel under de senaste åren skett med mejeriföretag om rådgivningsbesöket klimatkollen, med Sveriges Lantbruksuniversitet vid beräkning av kolinlagring och om åtgärder mot fosforförluster, samt med flera intressenter om satellitbilsverkyget CropSAT.

Referensgrupp för lantbrukets näringsliv inom miljö- och klimatområdet

Greppa Näringen ska framöver underlätta för lantbrukare att beskriva gårdens ekonomiska och miljömässiga hållbarhet och följa upp de gårdsvis satta målen. För att det ska bli relevant ska Greppa Näringen sträva efter att använda liknande begrepp och mål som de företag som köper lantbrukets produkter. Vi avser att bilda en referensgrupp för att berätta om Greppa Näringens ambition och samtidigt söka nya samarbeten.

LEVA – Lokalt Engagemang för Vatten

Havs- och vattenmyndigheten driver projektet LEVA. Greppa Näringen samarbetar redan i dag med projektet. Eftersom LEVA fokuserar på övergödning är kopplingen till Greppa Näringen viktig. För att knyta arbetssätten närmare ingår personer från Greppa Näringen i LEVA:s styrgrupp, och projektgrupperna samverkar. Formerna behöver utvecklas ytterligare för hur lokala LEVA-samordnarna kan samverka med Greppa Näringen, i sina avrinningsområden.

11. Projektets organisation

Jordbruksverket är projektägare. I styrgruppen ingår tre personer från Jordbruksverket, tre från länsstyrelserna, två från LRF och en representant för rådgivningsföretagen. Styrgruppen tar strategiska beslut gällande projektet. Projektledaren och kommunikationsansvarig adjungeras regelbundet.

Projektledaren vid Jordbruksverket samordnar det operativa arbetet med en arbetsgrupp bestående av cirka 10 personer anställda vid Jordbruksverket och 1,5 tjänst vid LRF. Projektledaren leder även en arbetsgrupp med fem regionsamordnare som representerar länsstyrelserna. Dessa samverkar i sin tur med övriga länsstyrelser. I organisationen finns även grupper för LRF:s engagemang i Greppa Näringen, med tjänstemän och förtroendevalda.

Projektets organisation har utvecklats löpande och kommer att ses över i nästa CAP-period för att säkerställa en smidig styrning och administration. Styrgruppen och arbetsgruppens sammansättning kan komma att förändras om nya ämnesområden ska integreras i projektet eller den administrativa styrningen av upphandlingsrutiner med mera förändras.

12. Finansiering av rådgivningen

För närvarande finansieras Greppa Näringens rådgivning helt med medel i Sveriges landsbygdsprogram. Den är kostnadsfri för lantbrukarna eftersom det finns ett stort samhällsintresse av att miljöåtgärder genomförs på gårdarna. Det är av stort värde att Greppa Näringens rådgivning även i nästa programperiod är kostnadsfri, så att fokus på långsiktiga frågor kring miljö och klimat kan bibehållas.